

Особистісні ціннісні орієнтації є підсумком асиміляції суспільної системи цінностей у свідомості індивіда. Д.Узнадзе розглядав цінність як установку, схильність до певної дії; В.Анненков – як інтегративні утворення особистості, які виявляються у її вибіркового ставленні до різних видів предметної та культурної діяльності в залежності від рівня засвоєння нею соціального досвіду, прийнятих у суспільстві цінностей, що фіксуються у потребах, мотивах, установках, ідеалах, оцінках, позиціях та інтересах особистості. В.Дряпіка окреслює парадигму сучасної музичної освіти і виховання у певній послідовності: від актуально-особистісної співучасті молодшої людини в емоційному діалозі з авторами музики та її виконавцями до майбутніх самостійних художньо-творчих усвідомлень і трансляції музичних цінностей.

Отже, ціннісні орієнтації – це інтегративні утворення особистості, які виявляються у взаємозв'язку її інтересів, ідеалів, оцінок, аксіологічних установок, віддзеркалюються у ціннісно орієнтаційній діяльності і є елементом її свідомості.

Проблема формування ціннісних орієнтацій зумовлена особливостями сприйняття музичного мистецтва, його інтонаційно-образного змісту, який безпосередньо впливає на смислові утворення свідомості, що обумовлює освоєння учнівською молоддю художньо-естетичних цінностей музичних образів, і забезпечує специфіку формування художньо-естетичних ціннісних орієнтацій учнівської молоді в процесі сприйняття музики. Музика поступово підводить учня до прийняття більш високої системи цінностей.

Отже, слід відзначити, що ціннісні орієнтації учнівської молоді формуються у процесі сприймання та оцінки музичних творів, усвідомлення їх ціннісного змісту, музичної інтерпретації.

На основі цього визначено структурні компоненти ціннісних орієнтацій школярів: емоційно-чуттєвий, пізнавально-аксіологічний, оцінний та аксіо - творчий.

Критеріями сформованості ціннісних орієнтацій є змістові параметри визначених компонентів, а саме: наявність аксіологічної установки; вміння оцінити естетичну цінність музичних творів; асоціативне мислення; усвідомлене ставлення до музичної діяльності; якість музично-естетичних знань, здатність до самостійних художньо-творчих усвідомлень та трансляції музичних цінностей у аксіотворчій музичній діяльності та особистому життєвому досвіді.

Методика формування ціннісних орієнтацій учнів на уроках музики являє собою систему взаємопов'язаних педагогічних умов, методів, організаційних форм і передбачає етапність здійснення педагогічного впливу. Загальна мета, що об'єднувала усі етапи - розвиток складових компонентів ціннісних орієнтацій. В її основу покладено взаємодію різних засобів педагогічного впливу: створення "емоційного тону" уроку, розширення сфери вияву емоційних вражень, оцінних суджень, художній діалог, моделювання, метод деструкції, порівняння, метод емоційного контрасту, створення проблемних ситуацій, організація театралізацій, інсценізацій, драматизацій. Застосування інтонаційно-стильового методу дає можливість розуміння і сприйняття цінностей епохи, що вивчається, окремої особи, покоління. Метод моделювання художньо-мистецького процесу дозволив учням в діяльності привласнювати цінності, наповнити конкретним сенсом.

Ефективність та оптимальність формування ціннісних орієнтацій школярів забезпечувалась дотриманням таких взаємопов'язаних педагогічних умов: збагачення емоційно-чуттєвого досвіду учнів; пробудження у школярів інтересу до музичного мистецтва; збагачення

тезаурусу; залучення учнів до пізнавальної, художньо-оцінювальної

діяльності; спонукання до самостійних художньо-творчих усвідомлень естетичних цінностей музичних творів; організація музично-творчої (аксіотворчої) діяльності як практичної реалізації кожного з компонентів ціннісних орієнтацій.

Важливим чинником успішності вирішення проблеми формування ціннісних орієнтацій учнів засобами музичного мистецтва є актуалізація ціннісної позиції учителя музики, діалогова взаємодія зі школярами. Тільки у рамках діалогу можливий процес обміну естетичними цінностями, уявами, почуттями, при якому відбувається своєрідне "розмикання" ціннісного світу людини, аксіологічне спілкування.

Таким чином, аксіологічний підхід при визначенні змісту музичної освіти, а також відбір оптимальних форм і методів, спрямованих на формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді, дозволяє розглядати музичне мистецтво як ціннісне усвідомлення естетичних, життєвих ідеалів, як досвід поколінь у усвідомленні добра і зла, як засіб формування ціннісних орієнтацій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дряпіка В.І. Теорія і практика формування ціннісних орієнтацій педагога-музиканта : навч. посіб / В.І. Дряпіка. – К. ; Кіровоград ; Ужгород : Піра, 2000. – 228 с.
2. Кирьякова А.В. Ориентация личности в мире ценности. - Оренбург.Изд-во ОГУ, 1996. - 188 с.
3. Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти//Мистецтво та освіта. - 2004. - № 1. - С.2-5.
4. Подольская Е.А. Ценностные ориентации и проблема активности личности. - Харьков: Основа при ХГУ, 1991. - 164 с.
5. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі: Навч.-метод. посібник. - Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2001. - 272 с.

УДК 377 (07)

Голяд І.С.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ГРАФІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

В статті розглядаються інноваційні підходи до вивчення графічних дисциплін на основі створення дидактичного комплексу.

Постановка проблеми. Розвиток людства сьогодні, цілком очевидно, набирає все більш динамічного характеру. Зміна ідей, знань, технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління. А це означає, що при значній, традиційній освіті навчити людину на все життя неможливо не тільки в гарній школі, а й найкращому університеті. Отримані у навчальному закладі

знання не обов'язково будуть актуальними в житті і, навпаки, - обов'язково з'являться нові знання, без засвоєння яких фахівець не буде ефективним.

Для переходу цивілізації в інноваційний тип розвитку потрібно сформувати людину з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, готовністю до інноваційного типу діяльності [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення освітньої практики нових ідей, засобів педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно інноваційного стану [2, с.338].

Проблеми графічної підготовки і методики навчання графічних дисциплін активно досліджували Л. Гриценко, Д. Кільдеров, М. Козяр, І. Нищак, В. Нілова, Г. Райковська, В. Щербакова, М. Юсупова та ін.

Інноваційними питаннями методики інтерактивного навчання графічних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах займалася М. Юсупова [6]. Методику формування просторового мислення школярів на уроках креслення досліджувала В. Щарбакова [5]. Г. Райковська у своєму дослідженні розглядала педагогічні та методичні аспекти графічної підготовки майбутніх фахівців засобами інформаційно-комунікаційних технологій у вищих технічних закладах [4]. Автор виділяє три основні форми інновацій у педагогічній практиці: інновації як теоретичні концепції нововведень, що виступають втіленням прогресивної думки про нову педагогіку; конкретні технології перспективних завдань освіти, виражених у дидактичних і виховних новаторських системах методиках і практичних засобах; педагогічні реформи як масове впровадження інновацій у практику вищої школи. Це говорить про те, що проникнення інноваційних технологій у сферу освіти дозволяє педагогам модернізувати цілі, зміст, методи, засоби і організаційні форми навчання. Інформатизація є не тільки наслідком, але й стимулом розвитку інноваційних технологій, яка зумовлює прискорений соціально-економічний розвиток суспільства.

Метою статті є висвітлення інноваційних підходів до вивчення графічних дисциплін у вищих педагогічних закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Безсумнівно, слід змінювати функції навчального процесу в школі та інших навчальних закладах. Традиційно він зорієнтований на отримання, в кращому випадку творче засвоєння суми знань тими, хто навчається. Творче засвоєння певної суми знань залишається важливою функцією сучасного навчального процесу. Щоправда у цьому є низка проблем. Серед них: 1) недостатньо чітке виокремлення саме базових знань, намагання добитися їх засвоєння, а то й механічного запам'ятовування студентом без інформаційного супроводження базових знань, яке є швидко змінюваним і другорядним, що, з одного боку, непомітно розширює обсяг матеріалу, що його змушений засвоювати студент, веде до перевантаження, а з іншого – розчиняє базові знання у другорядній інформації, нівелює їх, що негативно позначається на пізнавальній діяльності і розвитку особистості; 2) неповна відповідність базових знань, сформульованих у програмах і підручниках, сучасним досягненням науки [1].

Поряд із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою постає завдання навчити особистість самостійно оволодівати новими знаннями та графічною інформацією, навчити навчатися, виробити потребу в навчанні впродовж життя.

Для цього потрібно розробляти нові інноваційні дидактичні комплекси, як для викладача так і для студента. Дидактичні комплекси з графічних дисциплін повинні включати весь масив засобів навчання, що використовуються на різних етапах навчально-пізнавального процесу і забезпечують єдність педагогічних дій. До складу дидактичного комплексу повинні увійти принципово нові навчальні програми, календарно-тематичні і перспективні плани, інформаційні засоби для викладу нового графічного матеріалу, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок, засоби візуалізації та довідникові матеріали тощо. Номенклатура засобів дидактичного комплексу повинна забезпечити формування різних за характером умінь і навичок (розумових, графічних, просторово-уявних, техніко-організаційних, практичних тощо). Конструктивні особливості створюваних засобів навчання: макетів, моделей, графічних й контрольних завдань тощо повинні мати професійну спрямованість.

Інтенсифікація навчально-виховного процесу, удосконалення педагогічної майстерності, оптимізація підготовки і проведення занять з графічних дисциплін, розвиток пізнавальної активності студентів, забезпечення дидактичної єдності засвоєння знань, відмова від традиційних методів викладання і отримання знань, набуття графічних навичок і розвитку творчої пізнавальної діяльності студентів – головна мета створення дидактичного комплексу.

Розумний студент у XXI столітті – це студент, який постійно навчається. Студент, для якого отримання знань стає сутнісною рисою способу життя. Такого студента має сформувати вже школа.

Важливою функцією навчального процесу – є навчити студента використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності – професійній, громадській, побуті тощо. Поки що, на превеликий жаль, засвоєння знань студентами, часто свідомо чи ні, зорієнтоване на досягнення «практичної цілі» - успішно скласти іспит чи залік, по суті ця сама ціль набуває і стратегічного виміру. За якого підходу студент і знання найбільше зближуються у момент іспиту, але потім швидко і назавжди взаємно віддаляються. Практично втрачається смисл навчання, засвоєння знань. Вихід тут один – позбутися формального підходу в навчанні, перетворити навчальну діяльність в органічне засвоєння знань як методології, бази, основи діяльності людини в різних сферах життя. Тобто – знання як органічна, сутнісна складова особистості, що визначає її поведінку і характер її дій. І цього ми можемо досягти лише за суттєвої перебудови самого викладання знань.

Вивчення креслення не носить послідовного практичного характеру (70 % загальноосвітніх шкіл не вивчають креслення взагалі). Це є прикладом відсутності послідовності і практичної цілі у вивченні графічної дисципліни. Коли студенти не можуть застосувати знання у конкретній, особливо нетиповій (ненавчальній) ситуації, наприклад побуті.

Все це набуває особливої загрози в умовах, коли людство рухається до нової якості суспільного розвитку – суспільства знань. Вирішальним чинником суспільства знань буде Людина, що здатна діяти на основі здобутих знань, на основі практичного їх використання.

Висновки. Створення нових інноваційних дидактичних комплексів допоможе здійснити перехід від студента, як функції запам'ятовування, до студента, як процесу розумового розвитку; від асоціативної, статистичної моделі знань до динамічно структурованих систем розумових дій; від орієнтації на середнього студента до диференційованих, професійно спрямованих індивідуалізованих завдань; від зовнішньої мотивації студентів до внутрішньої морально-виховної регуляції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біла книга національної освіти України / Т.Ф.Алексєєнко, В.М.Аніщенко, Г.О.Балл, [та ін.]; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ. системи, 2010. – 342 с. – Бібліорг.: с.315-335.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Павлова А.А. Методика обучения черчению и графике: Учеб.-метод. пособие для учителей / А.А. Павлова, С.В. Жуков // – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 96 с.: ил. – (Б-ка учителя черчения.).
4. Райковська Г.О. Методика формування графічних знань в системі інформаційних технологій: Монографія / Г.О. Райковська // – Житомир: ЖДТУ, 2009. – 324 с.
5. Щербакова В.Ю. Формирование пространственного мышления школьников на уроках черчения : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / В.Ю. Щербакова. – Курск, 2005. – 215 с.
6. Юсупова М.Ф. / Методика інтерактивного навчання графічних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.02. «Теорія та методика навчання» / М.Ф. Юсупова. – Київ, 2010. – 36 с.

Гуменюк М.М.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ФАХІВЦІВ РЯТУВАЛЬНОЇ СПРАВИ

В статті розглядається зміст та значення професійної компетенції фахівців рятувальної справи у контексті компетентнісного підходу у професійній освіті. Визначаються та обґрунтовуються пріоритетні спеціалізовано-професійні компетенції.

Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами у всіх сферах життя. Це зумовлюється збільшенням числа радіаційних, хімічних, біологічних, пожежо- та вибухонебезпечних виробництв і технологій, що посилює можливість виникнення різноманітних екстремальних ситуацій техногенного характеру. У свою чергу, наслідки аварій, катастроф, стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій стають усе більш масштабними і небезпечними для населення, природного середовища й стійкого функціонування економіки. Щороку в них гине значна кількість людей, а ліквідування їх наслідків вимагає від фахівців рятувальної справи ряду професійних знань, умінь та навичок. Різноманіття аспектів діяльності фахівців рятувальної справи, особливо в екстремальних умовах висуває підвищені вимоги до їхньої загальної і професійної підготовки, зокрема рівня сформованості професійної компетенції [2].

Підготовка майбутнього фахівця рятувальної справи до виконання ним посадових обов'язків в умовах сьогодення – складна, багатогранна проблема. Ґрунтовні знання майбутніх фахівців, їхні власні переконання і, значною мірою, ціннісні орієнтації здобуваються під час професійного навчання. У сучасних умовах, коли від компетентності та ініціативи працівника, його вміння організувати практичну діяльність залежить успіх справи, актуалізується завдання підготовки висококваліфікованих фахівців, які здатні творчо мислити, самостійно приймати правильні рішення [4].

Як показує аналіз досвіду освітніх систем багатьох таких країн, одним зі шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його впровадження [3].

В основі розробки нових галузевих стандартів вищої освіти України покладено компетентнісний підхід, у відповідності до якого, одним із ключових моментів оцінки якості процесу навчання є результат формування системи компетенцій [5].

Питанням компетентнісного підходу в освіті приділяється досить багато уваги: його теоретичні та методологічні основи досліджуються у працях таких українських педагогів, як Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.І. Локшина, Л.І. Паращенко, Т.П. Петухова, О.І. Пометун, С.А. Ракова, О.Я. Савченко, С.Є. Трубачева, О. В. Овчарук.

Сьогодні існують різні бачення щодо впровадження компетентнісного підходу, як на його користь, так і щодо його неприйняття.

Більшість дослідників вважають, що компетентнісний підхід:

- орієнтує на побудову навчального процесу відповідно до очікуваного чи бажаного результату освіти;
- гарантує високий рівень і результативність підготовки спеціаліста;
- посилює практичну орієнтацію освіти;
- сприяє оновленню змісту педагогічної освіти;
- забезпечує спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем [6].

Компетентнісний підхід прямо пов'язаний з ідеєю всебічної підготовки і виховання індивіда не лише як спеціаліста, професіонала своєї справи, а і як особистості, члена колективу і соціуму, він є гуманітарним у своїй основі. Метою гуманітарної освіти є не лише передача майбутньому спеціалісту сукупності знань, умінь і навичок у певній сфері, а і розвиток світогляду, міждисциплінарного чуття, здатності до прийняття формування гуманістичних цінностей.

До особливостей компетентнісного підходу у вищій школі можна віднести: визнання компетенцій як кінцевого результату навчання та їх цілеспрямоване формування, перенесення акцентів із поінформованості суб'єктів навчання на їх уміння використовувати інформацію для вирішення практичних проблем, оцінювання рівня сформованості в студентів компетенцій як результату навчального процесу, студентоцентрована спрямованість навчання, націленість фахової підготовки на майбутнє працевлаштування випускників [1].

У контексті визначень компетентнісного підходу конкретизуємо професійні компетенції для фахівців рятувальної справи, зокрема для спеціальності «Організація та техніка протипожежного захисту».